

Yttrande över Klimat- och näringslivsdepartementets promemoria Ersättning vid rådighetsinskränkningar till följd av artskyddet

Södra har beretts möjlighet att yttra sig över Klimat- och näringslivsdepartementets promemoria KN 2026/00002. Södra skogsägarna är Sveriges största skogsägarförening med fler än 50 000 familjeskogsbrukare som medlemmar. Tillsammans äger Södras medlemmar en världsledande industri som förädlar skogsråvaran till förnybara produkter inom massa, trä, byggsystem, flytande bioprodukter och energi.

Södras synpunkter

Södra välkomnar förslaget om en tydlig rätt till ersättning vid inskränkningar till följd av artskyddsreglerna. Oklarheterna om ersättningsrätten har varit bekymmersam för skogsägarna och tydlighet i frågan är mycket efterlängtat. En tydlig rätt till ersättning minskar också den bakvända incitamentsstruktur som gällt, att det innebär en risk att sköta skogen på ett sådant sätt att naturvärden utvecklas. En reglerad rätt till ersättning innebär en trygghet för skogsägare att våga investera i skogsskötsel för både tillväxt och naturvärden. Det är positivt att ersättningen blir densamma som för områdesskydd, då det i praktiken blir samma konsekvenser för markägaren oavsett vilka regler som ligger till grund för inskränkningen. Tillsammans med förslagen om förändrade och differentierade nationella fridlysningsregler bidrar den föreslagna ersättningsrätten till en betydligt mer välfungerande artskyddslagstiftning. Det är dock helt avgörande att det är tydligt att skogsbruk inte anses vara "olaglig markanvändning" på grund av förekomst av fridlysta arter.

Nedan följer Södras synpunkter på förslagets olika delar.

4 Begränsningar till följd av artskyddet ska ersättas

Södra tillstyrker förslaget att rådighetsinskränkningar till följd av artskyddet ska ersättas på samma sätt som beslut om områdesskydd och att det regleras i miljöbalkens 31 kapitel. Ur både markägarens och naturens perspektiv är effekterna i praktiken desamma oavsett om beslutet fattas enligt regler om områdesskydd eller artskydd, och det är då rimligt att ersättningen hanteras på samma sätt.

Södra förstår att nekad dispens ska vara en förutsättning för ersättning, men anser att det med det här förslaget är ännu viktigare att Skogsstyrelsen blir dispensmyndighet för artskyddet, i stället för länsstyrelsen som idag. Enligt den ordning som råder idag behöver markägaren efter ett förbudsbeslut från Skogsstyrelsen göra dispensansökan hos länsstyrelsen, vilket i många fall tar många månader eller till och med år. Södra anser att Skogsstyrelsen bör bli dispensmyndighet för artskydd vid skogsbruksåtgärder och därmed ansvara för bedömningen av både avverkningsanmälan, dispensmöjligheten och ersättningsfrågan, i enlighet med Skogsutredningens förslag.

4.2 Talan om ersättning prövas av domstol

Södra anser att tidsfristen för att väcka talan bör vara längre än ett år. Många förhandlingar om ersättning och villkor tar betydligt längre tid än så. Skillnaden mot ordningen för områdesskydd är att i sådana processer har förhandling om ersättning skett parallellt och i många fall finns ett accepterat ersättningsförslag redan vid beslutstillfället. Även i ärenden om formellt skydd anser vi ett år vara för kort tid, men i fallet med artskydd kommer ersättningsfrågan inte att inledas innan dispensbeslutet. Det är därför särskilt i dessa fall tiden för att väcka talan behöver förlängas. För

det fall tidsfristen om ett år kvarstår behöver det hanteras exempelvis genom att Skogsstyrelsen genom något standardiserat förfarande uppmanar drabbade skogsägare att väcka talan som vilandeförklaras i väntan på överenskommelse för att inte riskera att förlora möjligheten att få rätten till ersättning prövad.

4.3 Återbetalning av ersättning

Södra stödjer möjligheten till återbetalning, men anser att skrivningen om ändrade förhållanden innebär en osäkerhet för markägaren. Återbetalning bör endast vara aktuellt om markägaren önskar återfå rätten att bruka skogen, exempelvis i samband med en ny avverkningsanmälan.

4.4 Överenskommelser i godo om ersättning

Södra tillstyrker förslaget att Skogsstyrelsen får till uppgift att söka överenskommelse med markägare som gör anspråk på ersättning och ser positivt på utgångspunkten att ersättningsfrågor i första hand bör lösas förhandlingsvägen. Den här uppgiften är central och kommer bli avgörande för hur väl tillämpningen av artskyddsreglerna kommer att fungera och för att undvika att markägare behöver väcka talan i domstol för att få ersättningsfrågan prövad.

Södra ser också positivt på möjligheten att använda områdesskydd eller naturvårdsavtal i detta sammanhang. Områdesskydd och naturvårdsavtal innebär en tydlighet om vad som gäller för både markägaren och staten. Södra bedömer att det vore positivt med fler verktyg i form av skyddsformer som är anpassade till bland annat artförekomster och att Skogsstyrelsen bör få sådana möjligheter.

4.6 Ersättning ska inte kunna lämnas flera gånger för samma rådighetsinskränkning

Södra delar givetvis uppfattningen att ersättning inte ska kunna lämnas flera gånger för samma rådighetsinskränkning. Södra menar dock att detta inte får innebära att en markägare som fått någon form av tidsbegränsad ersättning, med hänvisning till detta, förlorar rätten till fortsatt ersättning efter den avtalade tidsperioden om begränsningar kvarstår.

5 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Södra menar att det, med hänvisning till att reglerna tillämpas utan övergångsbestämmelser, bör tydliggöras att tidigare beslut om förbud eller nekad dispens inte innebär att markanvändningen ska anses ändrad (eller ändrad för all framtid). En markägare som innan den 1 september 2026 har fått en nekad dispens ska alltså vara fri att söka en ny dispens och om denna nekas ha rätt till ersättning såvida ersättning för den rådighetsinskränkningen inte redan har utbetalats. Ett sådant förtydligande utesluter också risken för den situation som beskrivs i föregående stycke, dvs att rätten till fortsatt ersättning vid kvarstående begränsning efter att en tidsbegränsad ersättning löpt ut ifrågasätts eftersom en sådan markägare endast har fått ersättning för en tidsbegränsad rådighetsinskränkning.

För Södra skogsägarna

Malin Pettersson, Näringspolitisk specialist